

УДК 725.82

Р. З. Стоцько*к. арх., доцент**Національний університет «Львівська політехніка»**кафедра дизайну архітектурного**середовища*

КОНЦЕПЦІЯ ДУХОВНО-ГУМАНІТАРНОГО ПРОСТОРУ В АРХІТЕКТУРІ БУДІВЕЛЬ ПАПСЬКОГО ЛЮТЕРАНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В РИМІ

Анотація: у статті на прикладі архітектури будівель Папського Лютеранського Університету в Римі висвітлено концепцію архітектури католицького духовно-гуманітарного освітнього закладу, виокремлено головні чинники, які найбільше вплинули на архітектурно-планувальну організацію та художньо-стилістичні вирішення даного університету.

Ключові слова: духовна освіта, навчальний заклад, сакральна архітектура, духовно-гуманітарний простір, університет, бібліотека.

Постановка проблеми. Динамічний, а часом і драматичний розвиток українського суспільства супроводжується активними пошуками духовних орієнтирів та освітніх доктрин. В цьому напрямку активну роботу провадять як гуманітарні навчальні заклади, так і заклади духовної освіти. У світі існують приклади вдалого поєднання духовної та гуманітарної освіти в стінах одного закладу. Є такі приклади і в Україні. Проте, проблема дослідження архітектури таких специфічних духовно-гуманітарних освітніх центрів потребує додаткових ґрунтовних наукових розвідок. Папський Лютеранський університет в Римі є яскравим прикладом того, як поєднання духовної та світської освіти знаходить відображення в архітектурно-планувальній організації просторів та в художньо-стилістичному вирішенні будівель даного університету.

Актуальність і новизна. Соціально-демографічні проблеми у світі загалом та Європі зокрема не в останню чергу вирішуються з допомогою духовних інституцій та вдалому єкуменічному міжрелігійному та міжконфесійному діалогу [1]. Відповідно зростає роль церков та духовної освіти в структурі світської освіти, особливо гуманітарної. Один з актуальних напрямків розвитку університетської освіти - поєднання освіти духовної, богословської з освітою гуманітарною [6]. Дана стаття вперше в Україні піднімає питання дослідження архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів на прикладі архітектури будівель Папського Лютеранського університету в Римі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сакральної архітектури, а також архітектури духовних та світських освітніх закладів висвітлені в наукових працях Проскурякова В. [2], [3], [5], [6], [8], Стоцька Р. [2], [3], [5], [6], [8], Криворучка Ю. [7], Куцевича В., Гнідця Р., Лагодича М. [9], Праха Б. [1] та ін. Тема даної статті досліджувалась із урахуванням результатів досліджень загальнотеоретичних проблем розвитку сакральної архітектури та архітектури вищих освітніх закладів, відображених в наукових працях вчених-архітекторів: Дибби Ю. Р., Р. Галишича, Дерев'янка І. С., Бобоша Г. Є., Кіби М. П., Горбика О. О., Грицака Л. С., Яціва М. Б., проте досліджень архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів є недостатньо.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є висвітлення та аналіз архітектури Папського Лютеранського університету в Римі, а також визначення головних чинників, які найбільше вплинули на архітектурно-планувальну організацію та художньо-стилістичні вирішення даного освітнього закладу.

Виклад основного матеріалу. Історія Папського Лютеранського університету в Римі починається з 1773 року, коли Папа римський Климент XIV передав дієцезіальному духовенству богословський та філософський факультети єзуїтського Григоріанського університету. Початково на базі цих двох факультетів була створена духовна семінарія, яка готувала священничі кадри. Згодом семінарія трансформувалася в університет, який сьогодні носить назву Папський Лютеранський університет в Римі і має 57 філій в багатьох частинах світу. Університет знаменитий своїми випускниками, які відіграли значну роль в історії Католицької Церкви, світової науки і культури. Серед них римські папи: Пій IX, Бенедикт XV, Іоанн XXIII, Павло VI; кардинали: Г. П. Агаджанян, П. Гаспаррі, А. Оттавіані, П. Паренті, Ф. Роберті, Е. Тіссерана; святі: Гаспар дель Буфало, Хосемарія Ескріва де Балагер; філософи: Е. Бетті, К. Фабро та інші. Сьогодні в стінах Лютеранського університету навчається близько 2500 студентів з різних країн.

Один з сучасних корпусів університету показано з пташиного польоту на Рис. 1. Архітектура комплексу достатньо стримана і аскетична, асоціюється з середньовічними монастирями. Лише вхідний блок виконаний більш презентабельно в постмодерністській стилістиці із застосуванням великих скляних площин (Рис. 2.). До основного навчального блоку справа примикає великий блок конференц-зали. Університет послуговується загальнопарафіяльним храмом і каплицею, які розміщені на площі перед головним входом. Але найцікавішою будівлею в комплексі університету є нещодавно споруджена нова бібліотека (Рис. 3.). Проект корпусу бібліотеки є

сміливою спробою інтегрувати модернову архітектуру в консервативні будівлі духовного навчального закладу. Архітектурне бюро King Roselli Architetti в творчих пошуках вийшло за рамки традиційної архітектури Римського ватикану. Головне завдання даного проекту було у створенні нового принципу функціонування бібліотеки. А саме: використання сучасних мультимедійних технологій, матеріали на цифрових носіях, ведення електронного архіву. Будівля має яскраво виражений модерністичний фасад. Проте, він вирішений аскетично і скромно, як і інші корпуси університету. Будівля не випадає з загальної забудови і вдало доповнює архітектурне середовище духовно-гуманітарного навчального закладу. Масштабом, кольоровою гаммою і цегляною кладкою будівля запозичує характер історичної забудови, але при цьому залишається сучасною за духом і формою.



Рис.1. Комплекс Папського Лютеранського університету в Римі



Рис. 2. Головний фасад з вхідним блоком



Рис. 3. Корпус бібліотеки

Дизайн інтер'єрів нового бібліотечного корпусу своїми сучасними рішеннями також віддзеркалює концепцію поєднання традиційної духовної та більш модерної гуманітарної освіти (Рис. 4). Перекриття поверхів виконані похило у вигляді спіралі довкола відкритого світлового простору з верхнім ліхтарем (Рис. 5). Вертикальне світло символізує віру і знання, а спіраль - підймання до досконалості в духовному житті та науці. Велика кількість скла в інтер'єрі бібліотеки символізує відкритість віри і взаємостосунків між людьми, загальну демократичність суспільства і католицьких церковних інституцій.

Досліджуючи архітектурно-планувальну організацію Папського Лютеранського університету в Римі, можна визначити основні фактори, які найбільше впливають на формування архітектури вищого навчального закладу духовно-гуманітарного типу [5]. Архітектурна концепція духовно-гуманітарного освітнього закладу ґрунтується на основі таких факторів: *а) духовно-ідеологічного; б) освітньо-інтеграційного; в) функціонального; г) містобудівного; д) природно-кліматичного; е) конструктивно-технологічного; є) економічного.*

Духовно-ідеологічний фактор формує архітектуру духовно-освітнього закладу, виходячи із сакральних планувальних та стилістичних традицій різних гілок християнства та різних конфесій. *Освітньо-інтеграційний* фактор є визначальним в формуванні архітектури закладів освіти *духовно-гуманітарного* типу. Адже такий тип духовно-освітнього закладу характеризується планувальними та стилістичними ознаками як духовного, так і світського гуманітарного навчального закладу. *Функціональний фактор* впливає на планування території, окремих будівель та просторів духовно-освітніх закладів, базуючись на особливостях організації духовного життя, навчального процесу та відпочинку студентів і викладачів. *Містобудівний фактор* визначає взаємне розташування храму, навчальних, житлових, господарських, спортивних корпусів та рекреаційних просторів по відношенню до головних вулиць та площ мегаполісів, формує архітектуру духовного навчального закладу як головну домінанту вулиці, кварталу, мікрорайону [7]. *Природно-кліматичний* фактор вносить суттєві відмінності в архітектурні образи духовних освітніх закладів в різних кліматичних районах. Ажурність планів будівель, конструкції дахів, площа та форма засклення, сонцезахисні екрани, наявність енергогенеруючих вітрових та сонячних пристроїв, рельєф та озеленення території - усі ці елементи значною мірою впливають на архітектуру духовно-освітніх комплексів. *Конструктивно-технологічний фактор* через вибір конструктивних схем, будівельних матеріалів та технологій також суттєво впливає на архітектурно-планувальну організацію як окремих будівель, так і всього духовно-освітнього комплексу загалом, враховуючи планування

транспортних та пішохідних комунікацій, інженерних мереж, тощо. Від економічного фактору залежить можливість реалізації проекту загалом, або окремих його складових. Фінансування значним чином впливає на якість та ритмічність будівельних робіт, опорядження будівель та обладнання навчальних просторів духовних та духовно-гуманітарних освітніх закладів.



Рис. 4. Інтер'єр бібліотеки університету. Рис. 5. Спіральне перекриття.

Висновок. Проаналізувавши особливості архітектури Папського Лютеранського університету в Римі, встановлено, що концепція архітектурно-планувальної організації даного освітнього закладу є найбільш репрезентативною для такого типу духовно-гуманітарних освітніх закладів в Європі і підлягає детальному дослідженню. На основі такого дослідження визначено основні фактори, які найбільше впливають на формування архітектури духовно-гуманітарних освітніх закладів Римо-Католицької Церкви. Архітектурна концепція освітнього закладу духовно-гуманітарного типу базується на основі таких факторів: а) духовно-ідеологічного; б) освітньо-інтеграційного; в) функціонального; г) містобудівного; д) природно-кліматичного; е) конструктивно-технологічного; є) економічного.

Перелічений комплекс факторів призвів до формування вищого освітнього закладу нового типу - *духовно-гуманітарного університету*, архітектура якого характеризується всіма ознаками як духовного, так і цивільного навчального закладу. Це перш за все, архітектура сакральна, яка враховує всі особливості духовного життя студентів, але одночасно це архітектура модерна, відкрита, комунікативна, притаманна сучасним гуманітарним університетам.

Література

1. Промова о. д-ра Богдана Праха на відкритті навчального корпусу УКУ на вул.Стрийській, 29// Збірник доповідей, промов і дискусій УКУ.- Львів, 2013,- С. 27 - 30.
2. Проскуряков В. І., Стоцько Р. З. Генеза духовної освіти в Україні та формування основних типів віро духовних освітніх закладів // Збірник наукових праць - Випуск №5-Одеса ОГАСА, 2004. - с. 206 - 210.
3. Проскуряков В.І., Стоцько Р. З. Архітектурно-планувальна організація комплексу будівель Львівської Духовної Семінарії 1783-1945р.р. // Збірник наукових праць. - Випуск № 1-2, - Харків ХДАДМ - 2004,- С.157 - 160.
4. Головач І., Маринович М., Ясіновський А. Ідентичність і місія Українського Католицького Університету // Збірник доповідей УКУ.- Львів, 2003.- с. 33 - 39.
5. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Архітектурно-планувальні та соціальні принципи формування центрів вищої богословської освіти УГКЦ в Україні // ВісникНУ „Львівська політехніка”.-№ 585.-Львів, 2007.- с. 133 - 140.
6. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Сучасні архітектурні тенденції проектування та будівництва віродуховних освітніх закладів // Збірник наукових праць. - Випуск №5.- ЗНДІЕП Київ, 2004.- с. 109 - 114.
7. Криворучко Ю.І. Богословські основи сакральної архітектури // Вісник НУ “Львівська політехніка”.- №410.- Львів, 2000.- с. 3 - 8.
8. Проскуряков В.І., Стоцько Р.З. Інтеграція навчальних архітектурних проектів в процес створення нового віродуховного центру у Львові // Матеріали науково-практичної конференції ПДАБА.- Дніпропетровськ, 2005.- с. 75 - 79.
9. Лагодич М. Духовна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи// Актуальні питання релігієзнавчої та богословської думки: Колект. монографія / За ред. В.О. Балуха. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010 – С. 229 – 246.

Аннотация

В статье на примере архитектуры зданий Папского Латеранского университета в Риме показано концепцию архитектуры католического духовно-гуманитарного образовательного учреждения, выделены главные факторы, которые более всего повлияли на архитектурно-планировочную организацию и художественно-стилистические решения данного университета. Ключевые слова: духовное образование, учебное заведение, сакральная архитектура, духовно-гуманитарное пространство, университет, библиотека.

In the article on the example of the architecture of buildings Pontifical Lateran University in Rome shows the concept of the architecture of the Catholic spiritual and humanitarian educational institution, highlighted the main factors that most influenced the architectural design and artistic and stylistic decisions of the university. Keywords: religious education, school, church architecture, spiritual and humanitarian space, university library.